

Вобраз Літвы ў творах Адама Міцкевіча

Гісторыя Беларусі і Літвы мае значную колькасць агульных, але па-рознаму трактуемых падзей. Пачынаючы з часоў Вялікага Княства Літоўскага, Рускага і Жамойцкага, нашы народы даволі цесна супрацоўнічаюць, пакідаюць адбіткі ў культуры суседзяў. Даволі цікава трансфармуецца і ўспрыманне навакольнага свету.

Яскравым прыкладам з'яўляецца Адам Міцкевіч, які нарадзіўся на Беларусі, быў выхаваны ў рэчышчы польскай культуры, лічыў сябе літвінам па паходжанню, палякам – па дзяржаўнай прыналежнасці, марыў пра незалежную сваю краіну.

Назва “Літва” мае разнае тлумачэнне, перш за ўсё гэта тычыцца яе тэрытарыяльнага вызначэння: першапачаткова так называлі землі сучаснай Беларусі, паступова – Жамойцкія землі, сучасную тэрыторыю Літвы.

У шэрагу сваіх твораў Адам Міцкевіч называе Літвой Наваградчыну. У вершы “Мешка, князь Навагрудка” паэт вяртаецца да часоў далёкай мінуўшчыны, калі нашыя прокі адстойвалі сваё права на жырцё ў пастаянай барацьбе са знешнімі ворагамі. Аўтар падкрэслівае патрыятызм простага народа, для якога слова Радзіма-Літва напоўнена канкрэтным сэнсам. Гэта свая зямля, людзі вольныя ад прыгнёту. Паэт узводзіць вобраз жанчыны-патрыёткі, якая падтурхула князя да барацьбы за сваю Радзіму. Справядлівае кіраванне і незалежнасць тагачаснай Літвы мае выключнае значэнне для яе народа.

У паэме “Гражына”, якая мае падзагалавак “Літоўская аповесць”, падзеі адбываюцца на Наваградчыне. Аўтар выкарыстоўвае назвы Літва і Жмудзь, якія адпавядаюць сённяшняй тэрыторыі Беларусі і Літвы.. Пастаянная барацьба паміж Літвой і тэўтонцамі абумоўлівае выкарыстанне розных сродкаў, сярод якіх і – асабістая крыўда князя. На абарону саёй зямлі паўстае Гражына і служба князя. Паэт падкрэслівае адмоўна значэнне звадаў паміж князямі для краіны, таму што менавіта яны даюць магчымасць ворагам рабаваць краіну.

Калі мы не з'яднаемся, загінем.

Дарма штогод налажваем паходы,

Іх вёскі палім, крышым іх цвярдзіні,

Пракляты Ордэн верх бярэ заўсёды![2, с.175]

А. Міцкевіч стварае прывабны вобраз жанчыны-патрыёткі, якая не толькі дапамагае свайму мужу, але і не пакідае магчымасці яму здрадзіць свайму народу. Безумоўна, пры стварэнні вобраза адчуваецца ўплыў рамантызму, які паказваў выключных па сваім маральным якасцям герояў. Так у вершы “Смерць палкоўніка” апісваецца аналагічны Гражыне лёт Эміліі Плятэр, прычым у аснову твора пакладзены рэальныя падзеі.

Паэма “Конрад Валенрод” распавядае пра часы барацьбы Літвы з тэўтонцамі. Аўтарпаказвае адзін са шляхоў падначалення сябе народа : малады чалавек рапляе ў палон, яго выхоўваюць ў сваёй веры, звычаях, а затым вяртаюць ў родны край, каб ён працаваў на карысць захопнікаў. Аднак, патрыятызм ліцвінаў не дае магчымасці здзейсніць такі план. Конрад памятае пра сваю Радзіму, служыць ворагам дзеля здзяйснення высокай мэты помсты. Аднак, на пэўны мормант ён гатовы ахвяраваць ідэяй дзеля кахання, але зноў жанчына не дае так зрабіць, падкрэслівае, што выбар зроблены, і ад свайго рашэння нельга адступіць.

Варта адзначыць, што паэт адзін з першых, а ў беларускай паэзіі XIX стагоддзя фактычна адзіны, паказаў жанчын моцных, годных, здольных прымаць рашэнні і клапаціцца пра лёс сваёй краіны.

Сам паэт вяртаецца душою на сваю радзіму ў паэме “Пан Тадэвуш, або апошні наезд у Літве”. Час дзеяння ў творы мае выключнае значэнне, таму што менавіта ў 1811-1812 гадах былі вялікія спадзяванні на аднаўленне Рэчы Паспалітай і адпаведна Вялікага Княства Літоўскага ў яе межах. Родную старонку, Навагрудак называе *Літва! Бацькоўскі край...*” [1, с. 19].

Аўтар падкрэслівае выключную прыгажосць прыроды, апісвае побыт і звычай шляхты, стварае каларытны вобраз Літвы-Беларусі. Ідэя вызвалення забранай Бацькаўшчыны праходзіць праз увесь твор. Вобраз Яцака Сапліцы раскрывае сутнасць мясцовага патрыятызму, падкрэсліваецца, што самым ганебным лічылася супрацоўніцтва з маскалямі. Разам з тым, мы бачым, што шляхціцы займаюцца сваімі будзенымі справамі, адпачываюць, не думаюць аб вызваленні. А. Міцкевіч выступае супраць такой пазіцыі, паказвае, што шляхта адказная за тое, што адбываецца ў родным краі.

Такім чынам, вобраз Літвы ў творах Адама Міцкевіча паказаны рознабакова, дамінантнай з’яўляецца ідэя адданага служэння свайму краю.

1. Міцкевіч, А. *Гражына : Вершы і паэмы*. Мінск : Маст. літ., 2003.

2. Міцкевіч, А. *Пан Тадэвуш, або Апошні наезд у Літве : Шляхецкая гісторыя 1811-1812 гг. У 12-ці кн. вершам*. Мінск : Маст. літ., 1998.